

Vaimude otsija kirjad: Esimene kirjarull

Gan Bao

Tõlkinud ja kommenteerinud

Katja Koort

„Vaimude otsija kirjad“ (*Sōushén jì* 搜神記) on Jini 晉 dünastia ajal (*Jin*, 265–420) elanud õpetlase Gan Bao (*Gān Bǎo* 干寶 *ca* 286 – *ca* 336) ainus tervikuna meieni jõudnud kirjatöö. Gan Bao, kelle teine nimi oli Gan Lingsheng (*Gān Lìngshēng* 干令升), sündis Henani (*Hénán* 河南) provintsi Xincái (*Xīncài* 新蔡) vallas vaesunud aristokraadi perekonnas. Ta teenis Jini keisri Yuani (*Yuándì* 元帝, troonil 318–323) õukonnas vanemajaloolase ametis ja tal oli valitseja saatjaskonna liikmele vastav aunimetus (*sǎnqìchángshì* 散騎常侍). Gan Bao oli kuulsalt taoistliku alkeemiku ja traktaadi „Lihtsust embav õpetaja“ (*Báopúzǐ* 抱朴子) autori Ge Hongi (*Gě Hóng* 葛洪, *ca* 283–343) kaasaegne ja isiklik tuttav, kellega teda sidus ka suur huvi maagiliste õpetuste ning praktikate vastu (Kobzev 2007: 573).

Tänapäeva *Soushen ji* versioon koosneb 20 peatükist-kirjarullist (*juǎn* 卷) ja sisaldab 464 lühiproosa ehk sõna-sõnalt ‘väikepajatuste’ (*xiǎoshuō* 小說) žanri kuuluvat lugu. See on esimene teadaolev nõndanimetatud „imeliste lugude ülestähenduste“ (*zhìguài xiǎoshuō* 志怪小說) kogumik, millest Tangi (Táng 唐) dünastia valitsemisaja paiku (618–907) arenes keerulisema sisu ja struktuuriga imeliste lugude žanr (*chuánqì* 傳奇). Selle silmapaistvaim näide on eesti lugejale hästi tuntud 17. sajandil elanud Pu Songlingi (*Pú Sōnglíng* 蒲松齡) kogu-

mik *Liao kirjutuskambri*st pärit kummalised lood (*Liáozhāi zhiyì* 聊齋誌異).¹

„Vaimude otsija kirjades“ sisalduvad lood on jaotatud kirjarullideks teemade kaupa, mille hulka kuuluvad jumalike olendite ja surematute hagiograafiad, lood endelistest unenägudest, ülestähendused looduslikest anomaaliatest, konfutsianistlikke väärtusi õpetavad lood, legendid ajaloolistest isikutest ja sündmustest, libaloomade ja muude paharetide koeruste kirjeldused jne.

Ajaloolasena kogus ning süstematiseeris Gan Bao kroonikates ja filosoofilistes traktaatides sisalduvaid müüte ning legende, mis mõjuvad tõestisündinud lugudena, olles seotud tegelike juhtumite, isikute, ajastute ja kohtadega ning mis aitavad tutvustada tolle aja uskumusi ja arusaamu hingestatud ning imepärastest toimingutest tulvil maailmas. Kuigi *Soushen ji* lugusid on kombeks arvata fantaasiakirjanduse hulka, ei pidanud Gan Bao neid väljamõeldiseks, mistõttu märkis ta sissejuhatavas osas oma teose eesmärgiks „teha ühtlasi piisaval määral selgeks, et vaimude kulg ei ole pettus“² (Gan 2006). See kinnitab, et vaimud (*shén* 神) ja nende olemasolu tõestamine ei ole autori jaoks pelgalt huvipakkuv tegevus, vaid äärmiselt tähtis küsimus.

Varakonfutsianismi uurija Deborah Sommer märgib, et mõistel *shén*, mis figureerib ka kõnealuse teose pealkirjas, võib olla mitu tähendust, mida saab omakorda jaotada kahte kategooriasse: 1) loodusjõudude ja loodusnähtuste vaimud, mis ei ole kunagi olnud inimesed, ning 2) vaimud, mis on kord olnud inimesed, kelle seas eristatakse a) rahvakangelaste ja silmapaistvate tegelaste vaime ning b) kellegi surnud sugulaste vaime (Sommer 2003: 204). Gan Bao kogumikus käsitletakse kõiki mainitud kategooriaid. Siinsesse valikusse kuuluvad *Soushen ji* esimese kirjarulli lood, kus sisalduvad hiina rahva legendaarsete esiisade, jumalike taevaelanike ning surematute imetegude kirjeldused, mille abil soovitakse anda ülevaade sellest, kuidas võidi autori kaasajal tajuda siin- ja sealpoolsuse piiri ning kokkupuutepunkte.

Tõlge on tehtud klassikalisest hiina keelest. Lähtetekstina on kasutatud Huang Xueqingi kommentaaridega „Vaimude otsija kirjade“

¹ Eesti keeles ilmus kogumiku Andres Ehini vene keelest tõlgitud versioon pealkirjaga *Libarebased ja kooljad: Hiina armu- ja hirmujutud* aastal 1986 (Tallinn: Eesti Raamat) ja teine trükk 2008. aastal kirjastuses Tänapäev.

² *yí zúyǐ fāmíng shéndào zhī bùwú yě* 亦足以發明神道之不誣也

versiooni (vt Gan 2018) ning kõrvaltõlkena Kenneth J. DeWoskini ja J. I. Crump juuniori ingliskeelset tõlget pealkirjaga *In Search of the Supernatural: The Written Record* (vt Gan 1996). Tõlkevastete ja tõlkestiili valikul on kõige tähtsamaks peetud vastavust lähtetekstile, mis peegeldab ka teose mõningast temaatilist ning stilistilist eklektilisust, mida tõlkes on püütud säilitada ja edasi anda.

Vaimude otsija kirjad

Esimene kirjarull

1:1

Shennong³ purustas ruske nuiaga sada rohttaime⁴ ning õppis lõpuni tundma nende rahustavaid ja mürgitavaid, soojendavaid ja jahutavaid omadusi. Löhnast ja maitsest lähtudes külvas ta sada teravilja. Selle tõttu hüütaksegi Taevaaluses teda Shennongiks — Jumalikuks Põlluharijaks.

1:2

Chi Songzi oli Shennongi ajal⁵ Vihmade Käskija.⁶ Ta võttis sisse pulbriks taotud jäänefriiti⁷ ning õpetas Shennongi [sama tegema]. Ta võis põletada saamata tulest läbi minna. Kui ta jõudis Kunluni mägedesse,⁸ külastas ta korduvalt Lääne Kuninganna Ema Xiwangmu⁹ kivikoobast. Ka võis ta koos vihma ja tuulega

³ Shennong (*Shénnóng* 神農) ehk Jumalik Põlluharija on üks Hiina mütoloogia keskseid tegelasi — hiina rahva legendaarne esivanem, põllumeeste patroon ja Hiina meditsiini väidetav rajaja, kellele omistatakse ka hiina kalendri koostamine.

⁴ Hiina klassikalistes tekstides kannab sõnaühendite osana esinev arvsõna „sada“ tihtilugu tähendust „kõik“, „kõikvõimalikud“. Antud loos räägitakse seega kõikidest rohttaimedest ja kõikidest teraviljadest.

⁵ Mütoloogilisele kujule omaselt on Shennongi eluaastateks pakutud erinevaid aastarve, mis jäävad enamasti kolmanda aastatuhande keskele e.m.a.

⁶ Vihmade Käskija (*Yúshī* 雨師) on Hiina mütoloogias sademete eest vastutav jumalus.

⁷ Jäänefriidiks (*bīngyú* 冰玉) nimetatakse Hiinas poolläbipaistvat või läbipaistvat nefriidisorti, millel ei ole kivimit läbistavaid sooni ega tumedaid laike.

⁸ Hiina mütoloogias esineb Kunluni mägi (*Kūnlún shān* 崑崙山) või mäestik kui *axis mundi* ('maailmatelg') — universumi keskkohal ning taeva ja maa ühenduslülil.

⁹ Lääne Kuninganna Ema (*Xīwángmǔ* 西王母) on taoistliku mütoloogia keskne jumalanna, kes uskumuste järgi elas paradiisilaadses virsikuaias lääne mägedes ning võis kinkida väljavalitud väärikatele surematuse.

tõusta üles ja laskuda alla. Leekide valitseja¹⁰ noorim tütar järgnes talle ning ka temast sai surematu ja nad lahkusid koos [inimeste juurest]. Gaoxini ajastu¹¹ saabudes sai Chi Songzist taas vihmade käskija ja ta rändas inimeste keskel. Kõik nüüdsed vihmade käskijad saavad alguse temast.

1:3

Chijiang Ziyu oli Kollase Keisri Huangdi¹² kaasaegne. Viit teravilja¹³ ei võtnud ta suu sissegi, toitudes ainult saja rohttaime õitest. Keiser Yao¹⁴ ajastu saabudes oli ta puusepp. Ta oli võimeline koos vihma ja tuulega üles tõusma ja alla laskuma. Aeg-ajalt müüs ta linnavärvate juures siidist nõõri, mida seoti vibunoolte külge, seetõttu hakati teda kutsuma Zhuofu — Noolenõõri Isa.

1:4

Ningi Fengzi oli Kollase Keisri ajastu inimene. Pärimuse järgi juhtis ta Huangdi juures pottseppade tööd. Üks läbisõidul olnud võõramaalane [tõi] oma kätel tule, millest tõusis viievärvilist suitsu.¹⁵ Aja möödudes õpetas toosama inimene Fengzid [tuld kasutama]. Fengzi süütas nii võimsa tule, et pani iseennast põlema ning hakkas suitsuga koos üles-alla lendlema. Kui tuhk otsiti läbi, paistsid seal olevat tema luud. Tema kaasaegsed matsid kõik koos ta Põhjamägedes Ningi piirkonnas maha, seetõttu kutsutaksegi teda Ningi Fengziks.

1:5

Woquan oli taimetark Huai mäelt. Ta armastas süüa seederänni seemneid ja ta ihu kattus karvadega, mis olid seitse *cun*¹⁶ pikad, ning ta mõlemad silmad läksid kandiliseks. Ta suutis lennates ratsahobusele järele jõuda. Woquan kinkis

¹⁰ Leekide Valitseja (*Yándì* 炎帝) on Shennongi teine nimi.

¹¹ Müütilise keisri Ku (*Dikù* 帝嚳) valitsemisaeg, mis Hiina kroonikate andmetel peab jääma vahemikku 2436–2366 e.m.a.

¹² Kollane Keiser (*Huángdì* 黃帝) — üks viiest Hiina legendaarsest esiisast, kellele omistatakse kontroll universumiprotsesside üle ning taoistliku alkeemia leiutamine.

¹³ Hiina natuurfilosoofia vie elemendi teooria järgi, mis jaotab nähtusi ja protsesse viide kategooriasse, on olemas viis peamist teravilja — nisu, hirss, sorgo, riis ja oad. Taoistlikud meditsiinilised ja alkeemiatekstdid soovivad pika eluea saavutamiseks viie teravilja söömisest üldjuhul hoiduda.

¹⁴ Keiser Yao (*Yáo* 堯) — üks Hiina viiest legendaarsest esiisast, kelle valitsemisaeg mahub kroonikate järgi vahemikku 2353–2234 e.m.a.

¹⁵ Ka siin on viide viie elemendi teooriale ja viiele põhivärvile — punane, sinine, must, kollane ja valge.

¹⁶ Hiina pikkusühik (*cùn* 寸) — 33,33 mm.

seedermänni seemned keiser Yaole ning Yao neelas nad viivitamatult alla. See määnd on tavaline seedermäänd ning igaüks, kes tol ajal selle seemneid manustas, elas kolmesaja aastaseks.

1:6

Esivanem Peng oli Yini dünastia ajal¹⁷ kõrge aukandja — *daifu*. Tema sugunimi oli Qian ja kutsuti Kengiks. Ta oli keiser Zhuanxu¹⁸ pojapoeg ja [ema poolt] Luzhong klanni keskmine poeg. Ta elas läbi terve Xia dünastia¹⁹ valitsemisaja ja kauemgi ning nägi Shang dünastia²⁰ lõppu, mistõttu teda kutsutakse Seitsmesaja-aastaseks.²¹ Tema tavaliseks toiduks olid puuseened — *lingzhi*.²² Liyangis asub surematu esivanema Pengi eluase. Ennemuiste räägiti, et kui seal kohas kutsuti palvetega tuult ja vihma, ei saanud juhtuda, et palve samal hetkel täide ei läinud. Kaks tiigrit istusid alati selle püha paiga vasemal ja paremal pool. Pühamu sissepääsu juures maas on siiani näha kahe eluka jälgi.

1:7

Õpetaja Men oli flöödipuhuja Xiaofu õpilane. Ta võis valitseda tule üle ning toitus virsikuõitest. Ta oli kuningas Kongjia²³ juures „draakoni nõuandja”.²⁴ Kongjia ei suutnud Meni südame ja mõistuse järgi käia ja lasi ta hukata ning matta [linnamüüri] taha tühermaale. Tol päeval algas äikesetorm, mis süütas mägedes puid. Kongjia läks pühamusse, et Meni ohvritega austada, kuid sealt ta enam tagasi ei tulnud, kuna suri.

¹⁷ Yin (*Yin* 殷) on Shang (Shāng 商) dünastia (ca 1600–1046 e.m.a) teine nimetus.

¹⁸ Keiser Zhuanxu (*Zhuānxū* 顓頊) — mütoloogiline valitseja ja Kollase Keisri poja-poeg.

¹⁹ Xia (*Xià* 夏) dünastia on poolmütoloogiline dünastia, mis ühe versiooni järgi valitses Hiina riiki vahemikus 20.–17. sajandini e.m.a.

²⁰ Sama mis Yini dünastia.

²¹ Dünastiate aegu kokku arvatades ilmneb teatud vastuolu, sest ka erinevaid dateeringuid arvesse võttes annavad Xia ja Shang dünastiate valitsemisajad kokku vähemalt üheksa, mitte seitse sajandit.

²² Puuseened (*lingzhi* 靈芝) (*Ganoderma lucidum*) on tuntud Hiina meditsiini ravim ja pika eluea ning surematuse sümbol.

²³ Poolmütoloogilise Xia dünastia 14. valitseja (*Kōngjiǎ* 孔甲).

²⁴ Draakoni nõuandja (*lóngshī* 龍師) on kujundlik nimetus valitseja nõuniku kohta.

1:8

Ge You elas Zhou dünastia²⁵ alguses. Ta pärines Qiangi hõimust²⁶ ja elas Shu riigis.²⁷ Zhou kuninga Chengi²⁸ ajal meeldis talle müügiks puidust lambaid nikerdada. Ühel kenal päeval sisenes ta Kesk-Shusse, puulambad seljas. Kesk-Shu valitseja, ülikud ja kõrged aukandjad asusid teda taga ajama ja jõudsid nii Sui mäele. Sui mäel kasvas külluses virsikupuid²⁹ — see asub Emei mäestiku edelaosas ja on mõõtnatult kõrge. Kes Ge Youle järgnesid, enam tagasi ei tulnud — nad kõik leidsid surematute kulu. Selle kandi külades kõneldakse ikka: „Kui Sui mäel ühe virsiku saad, siis surematust sa ei saa, küll aga piisavalt rikkust!“ Tolle mäe jalamile on püstitatud kümneid pühamuid.

1:9

Cui Wenzhi oli Tai mäe³⁰ kandi mees, kes õppis surematuse [kunsti] Wang Ziqiaolt. Ziqiao muutis ennast valgeks tsikaadiks ja ulatas Wenzhile [surematuse] eliksiiri. Wenzhi sattus segadusse, haaras oda, torkas tsikaadi läbi ja too pillas eliksiiri maha. Wenzhi kummardas vaatama — ennäe, see on Wang Ziqiao surnukeha! Tõi [surnu] oma koju ja pani talle vana punutud korvi peale. Otsemaid muutus [Ziqiao] suureks linnuks. Tehti korv lahti, et vaadata — lind lendas vuhinal minema.

1:10

Guan Xian oli Songi riigi³¹ inimene. Tegeles kalapüügiga ja saatis nõnda Sui jõe kaldal mööda üle saja aasta. Osa kalasaagist lasi vabaks, osa müüs maha, osa sõi ise ära. Ta kandis alati õpetlase mütsi ja vööd, armastas kasvatada litšitaimi ja süüa nende õisi ja vilju. Songi riigi valitseja vürst Jing küsis, milline on tema kulg, kuid Guan Xian ei öelnud, mistõttu ta hukati. Mitmekümne aasta möödudes nähti [Guan Xiani] Songi riigi värava peal istumas ja *qin'i*³² mängimas.

²⁵ Zhou (*Zhōu* 周) dünastia valitses Hiinat vahemikus 1046 e.m.a – 256 e.m.a.

²⁶ Qiangi (*Qiāng* 羌) hõimud olid tanguudide eellased, kes asustasid tolelaegse Hiina läänepoolseid piirialasid.

²⁷ Shu riik (*Shǔ guó* 屬國) — kuningriik Vana-Hiinas, mis asus tänapäeva Sichuani provintsi territooriumil.

²⁸ Zhou dünastia teine kuningas Cheng (*Chéng wáng* 成王), kes oli troonil 1042–1021 e.m.a.

²⁹ Virsikupuud ja -viljad viitavad hiina traditsioonis surematusele.

³⁰ Tai mägi (*Tàishān* 泰山) asub Shandongi provintsis. See on üks Hiina viiest pühast mäest.

³¹ Song (*Sòng guó* 宋國) — Zhou dünastia aegne kuningriik, mis asus tänapäeva Henani provintsi territooriumil.

³² *Qin* (*qín* 琴) on traditsiooniline hiina muusikariist, mis sarnaneb kandlega.

Oli seal kümneid päevi, siis lahkus. [Seejärel hakati] igas Songi riigi majapidamises teda ohvritega austama.

1:11

Zhao riigist³³ pärit Qin Gao oli osav *qin*'i mängus. Ta teenis Songi riigi kuninga Kangi õukonnas ja harrastas Juan[zi] ja [Esivanem] Pengi kunsti.³⁴ Ta rändas mööda Jizhou jõge ja Zhuo ringkonda enam kui kaheksa aasta jooksul, kuni eemaldus asjatoimetustest ja sukeldus Zhuo jõe vetesse, et püüda kinni draakonipoeg. Oma järgijatele ütles ta: „Homme puhastuge ja paastuge ning oodake mind.“ Nad rajasid jõekaldale palvela ja tõepoolest — ta ilmus veest punase karpkala seljas ja läks palvelasse istuma.³⁵ Tuhanded inimesed käisid teda vaatamas. Ta jäi sinna kuuks ajaks, seejärel läks tagasi jõe põhja.

1:12

Tao Angong oli Lu'anis metallivalu meister. Ta oli küll palju kordi tuld lõkkele puhunud, kuid ühel hommikul paiskus tuli nii kõrgele, et terve taevastäht paigutati. Gong langes sulatusahju ees kummuli maha ning hakkas härdalt andestust paluma. Selsamal hetkel laskus sulatusahju peale punane varblane, kes ütles: „Angong! Angong! Su sulatus [tuli kerkis] taevani. Seitsmenda kuu seitsmendal päeval kohtad sa punast draakonit.“ Tähtjaja saabudes lahkuski Angong draakoni seljas kagu poole. Kümned tuhanded linlased tulid Angongi saatma ja tema jättis kõikide nendega hüvasti.

1:13

Üks inimene veetis Jiao mäel seitse aastat. Vana valitseja Lao Jun³⁶ andis talle puidupuuri ja käskis viie *chi*³⁷ paksuse kivirahnu sisse augu uuristada, öeldes: „Kui sellest kivist läbi puurid, leiad kulu.“ Inimene puuris neljakümne aastaga kivi läbi ning saigi teada surematute eliksiiri [valmistamise saladuse].

³³ Zhao riik (*Zhào guó* 趙國) asus Zhou dünastia ajal tänapäeva Shanxi ja Hebei provintside territooriumil.

³⁴ Juanzi (*Juān zǐ* 涓子) ja Esivanem Peng (*Lǎo Péng* 老彭) on mütoloogilised taoistlikud meistrid. Nende kunsti all on mõeldud maagilisi toiminguid ja surematuse praktikaid.

³⁵ Istuma (*zuò* 坐) esineb siin mõtluse, mediteerimise tähenduses.

³⁶ Vana valitseja (*Lǎo Jūn* 老君) on taoismi väidetava rajaja Laozi (*Lǎo zǐ* 老子) austav nimi.

³⁷ *Chi* (*chǐ* 尺) — Vana-Hiina pikkusühik, mis võrdub umbes ühe kolmandikuga meetrist.

1:14

Lu Shaoqian oli Shanyangi kandi mees. Kord ilmus Hani dünastia³⁸ keiser Wen³⁹ — lihtsad riided seljas ja tubli kogus kulda põues — Lu juurde, lootes teada saada, mis on tema kulg. Shaoqian aga astus oma kuldsele sauale toetudes ja elevandiluust lehvikut käes hoides uksest välja [ning keisrist] mööda.

1:15

Huainani valitseja [Liu] An⁴⁰ pidas lugu taolaste võlukunstist. Lihunik ta köögis oli [alati valmis] korraldama pidusööki külalistele, [kes võisid peremehele üht-teist õpetada]. Aasta esimese päeva keskpäeval ilmus tema värava taha kaheksa vanameest,⁴¹ kes palusid ennast vastu võtta. Väravavaht andis kuningale sellest teada ning too käskis [vanakesed] kimbatusse ajada, mispeale väravavaht ütles: „Minu kuningas püüdleb surematuse poole, teie auväärased, ei [tea, kuidas iseenda] vananemistki peatada. Sestap ei ole teil kuninga juurde asja.“ Mõistnud, et nii neid vastu ei võeta, muutsid vanamehed ennast kaheksaks noorukiks, kelle palged sama [õrnad ja värsked] kui virsikuõied. Silmapilk võttis kuningas nad kombekohaselt vastu ja lasi kaheksal auväärset pidusööki ja muusikat nautida. Siis võttis ta *qin*'i kätte ja esitas laulu:

Kui päike ja kuu tõusevad taevasse,
paistab nende sära nelja mere taha. Ahh!
Saanud teada, et kulg on mulle kallis,
tulid auväärased siia alla. Ahh!
Ja lasid auväärased minu ihul
ülени sulgedega kattuda. Ahh!
Et sööstaksin helesiniste pilvede poole
ja astuksin Liangfu mäele. Ahh!

³⁸ Hani (*Hàn* 漢) dünastia valitses Hiinat aastatel 206 e.m.a – 220 m.a.j.

³⁹ Keiser Wen (*Wéndì* 文帝) oli troonil 180–157 e.m.a.

⁴⁰ Huainani vürstiriigi valitseja Liu An (*Liú Ān* 劉安, ca 179–122 e.m.a) oli Hani dünastia keiser (*Wu Wūdì* 武帝, troonil 141–87 e.m.a), onu ja nõunik, kes on rohkem tuntud sünkretistliku filosoofilise traktaadi *Huainanzi* (*Huáinánzǐ* 淮南子) koostajana.

⁴¹ Kaheksa vanameest on ilmselge viide kaheksale surematule (*bā xiān* 八仙) — rühm jumalikke olendeid, kellel on taoistlikus mütoloogias seotud palju uskumusi ja legende.

Et näeksin päikest, kuud ja tähti
 ja silmaksin suurt vankritki. Ahh!
 Et laseksin pärituulel viia mind pilvedel
 otse Nefriitneidise⁴² juurde. Ahh!

Tänapäeval kutsutakse seda laulu „Huainani palaks“.

1:16

Liu Gen, teise nimega Jun An, oli pärit pealinnast Chang'anist.⁴³ Hani dünastia keisri Chengi ajal⁴⁴ lahkus ta Songi mäele, et õppida kulgu. Seal kohtas ta üht võhivõõrast, kes avaldas talle saladuse, mis aitas saavutada surematust ja saada võime vaime välja kutsuda. Yingchuan'i maakonna ülem Shi Qi pidas seda soolapuhumiseks ja saatis inimese käsuga Gen [enda ette tuua], kuna soovis teda hukata. Kui oldi paleesse jõudnud, ütles maakonnaülem nõnda: „Kui sa saad panna inimesi nägema vaime, siis peaks olema võimalik panna [ka mind neid] nägema. Kui sa seda ei suuda — lasen sind surmata.“ Gen vastas: „See on lihtsamast lihtsam.“ Ta laenas pintslit ja tušikivi ning kirjutas otse ülema ees loitsu ning viskas selle altarilauale. Samal hetkel ilmusid eikusagilt viis või kuus vaimu, kellest kaks ta sidus kinni ja tõi Shi Qi ette. Qi vaatab, aga need on tema isa ja ema! Langesid viimased Geni ette maha ja palusid: „Meie vääritu poeg oli teie vastu lugupidamatu, ta on ära teeninud lõputu surmade jada.“ Qi peale aga karjusid: „Et su järeltulijad ei saaks oma esivanematele au tuua! Millega küll pahandasid sa surematuid, et nad sedasi su vanemaid kohtlevad!“ Qi hakkas suurest häbist ja ehmatuses kibedasti nutma, langes maha ja palus andestust. Gen aga ei öelnud midagi, vaid kadus järsku teadmata kuhu.

1:17

Hani dünastia keiser Mingi⁴⁵ valitsemisajal määrati Hedongist pärit ülemkoja ametnik Wang Qiao E piirkonda juhtima. Too Qiao valdas taolaste võlukunsti. Kui ta tavapäraselt igal noorkuuajal oma ametikohast õukonda saabus, imestas keiser, et mitmendat korda ta ka ei tule, ei ole ei vankrit ega hobust kusagil

⁴² Nefriitneidis (*Yùnnǚ* 玉女) — surematu naine, kes esineb taoistlikus mütoloogias naiseliku ilu, väärkuse ja tarkuse võrdkujuna.

⁴³ Chang'an (*Cháng'ān* 長安) — muistne linn tänapäeva Xi'ani lähistel, mis oli mitme Hiina dünastia, sealhulgas Hani valitsemisajal riigi pealinn.

⁴⁴ Keiser Cheng (*Chéngdì* 成帝) valitses aastatel 33–7 e.m.a.

⁴⁵ Hani dünastia keiser Ming (*Míngdì* 明帝) oli troonil aastatel 58–75.

näha. Keiser käskis õukonna arhivaari *taishi'd* Qiaol salaja silma peal hoida. *Taishi* rääkis, et napilt enne, kui too kohale jõudis, ilmus järsku kagu suunast paar metspartit. Otsustati siis neid varitseda ja kui pardid vaatevälja jõudsid, seati püünisid üles. Kätte saadi aga paar tuhvleid. Saadeti need ülemkotta uurimisele ja tuli välja, et samasuguste tuhvlitega varustati nelja aasta jooksul ülemkoja ametnikke.

1:18

Seda ei teata, kust oli pärit Ji Zixun, kes saabus Ida-Hani⁴⁶ ajal Luoyangi⁴⁷ ja külastas mitmekümne sealse kõrge ametniku ja aukandja kodu. Tal oli kaasas kõigest mõõt veini ja tükike vinnutatud liha ja ta ütles: „Ma tulen kaugelt ja mul pole midagi hinge taga, kuid soovin näidata teile oma sügavat lugupidamist.“ Ta jagas lauda mitmesaja inimesega, kellega kõigiga ta sõi ja jõi kogu päeva, kuid toit ei tahtnud otsa lõppeda. Kui ta lahkus, märkasid kõik valgeid pilvi, mis tuprusid taevas varahommikust hilisõhtuni. Üks saja-aastane vanamees ütles, et veel väikese poisina nägi Xuni Guiji turul ravimeid müümas ja et ta näojume olevat siis olnud samasugune nagu praegugi.

Xunile ei meeldinud Luoyangi elu ja ta lasi sealt üpris kiiresti jalga. Aastatel, mis möödusid Zhengshi⁴⁸ deviisi all, nägi keegi teda kord Chang'anis linna idavärava juures ühe väärika vanamehega vestlemas. Ta silitas pronkskuju, öeldes: „Olin tunnistajaks, kui seda kuju vormi valati — varsti juba viissada aastat tagasi.“ Teda näinud inimene hüüdis: „Auväärne Ji, oodake!“ ning tahtis talle järele jõuda. Kuigi näis, et Xun kõndis aeglaselt, ometi ei oleks ka ratsahobusega saanud teda kinni püüda.

1:19

Väike kerjuspoiss Yin Sheng elas Hani ajal Chang'anis Wei jõe silla all ja palus tihti linnaturul almust. Turul põlati Yin Shengi ja valati ta seetõttu solgiga üle, kuid ta ilmus varsti jälle sinnasamasse ja riietel ei olnud kübetki mustust näha. Turuülem sai asjast teada ja käskis kerjuse kinni võtta ning käsi- ja jalgupidi ahelatesse panna. Too aga oli tagasi platsis ja jätkas almuste korjamist. Kui Yin

⁴⁶ Hani dünastia valitsemisaeg jaotatakse varasemaks Lääne- ja hilisemaks Ida-Hani perioodiks (25–220).

⁴⁷ Luoyang (*Luòyáng* 洛陽) oli Ida-Hani dünastia pealinn.

⁴⁸ Vana-Hiinas jaotati keisrite valitsemisaegu perioodideks, millele anti kõlavad nime-tused või deviisid. Zhengshi (*Zhèngshǐ* 正始) deviisi all möödusid aastad 240–249, kui Kolmevalitsuse Wei riigis (*Wèi guó* 魏國) oli troonil Cao Fang (*Cáo Fāng* 曹芳).

Sheng aheldati taas, et tapalavale viia, oli ta jälle läinud, aga nende kodudes, kes ta roojaga üle kallasid, varisesid kokku katused, surmates mitukümmend inimest. Chang'anis levis lauluke:

Kui näed kerjuspoissi,
anna talle parem head veini;
siis pääsed suurest hädast —
ei varise kokku su kodu.

1:20

Seda ei teata, kust kandist tuli Guchengi piirkonna lgavene. Ta oli mitu korda surnud ja surnuist ellu ärganud, kuid tema kaasaegsed nii ei arvanud. Siis aga tuli suur veeuputus, milles nii mõnigi kannatada sai. Järsku ilmus Quemeni mäe otsa lgavene ja hüüdis valjul häälel: „Mina, lgavene, olen elus!“ Ta ennustas, et vihma hakkab taas sadama, kuni viiendal päeval vesi lakkab. Kui kõik juhtuski nii, nagu lgavene oli öelnud, läksid inimesed mäe otsa, et talle austust avaldada, kuid leidsid eest ainult tema rõivad, sau ja nahkvöö. Möödus veel mitukümmend aastat ning ta tuli tagasi ja hakkas Huayini linnaväravahiks.

1:21

Zuo Ci, keda kutsuti ka Yuan Fangiks, pärines Lujiangist. Juba noorena avanesid ta imelised anded. Kord oli vürst Cao⁴⁹ juures pidusöök. Vürst heitis külalistele pilgu ja sõnas naeratades: „Tänase kõrgeauliste kokkutuleku puhul lasin valmistada igasuguseid peeneid roogi, ainult Wusongi jõe hakitud ahven on puudu.“ „Seda on lihtne hankida,“ vastas Fang ning käskis valada vasknõusse vett, võttis õnge ja hakkas sealt kala püüdma. Ei möödunud palju aega, kui ta tõmbaski ahvena välja. Peremees hakkas kõvasti käsi plaksutama, külalised aga sattusid hämmingusse. Siis ütles vürst: „Ühestainsast kalast kõikidele meile ei jätku. Veel paar tükki ei teeks paha.“ Fang viskas jälle õnge vette ning tõmbaski kohe välja mitu nii kolme *chi* pikkust imeilusat elus ahvenat. Vürst isiklikult hakkis kalad sealsamas peeneks ning pakkus hõrgutist pidulistele. „Nüüd, kui me saime ahvenat,“ jätkas ta, „teeb tuska, et ei ole värsket Shu ingverit.“ „Ka seda võib tuua,“ vastas Fang. Kartes, et ta võib osta ingverit samast lähedalt, ütles vürst nõnda: „Ennist saatsin ma Shusse oma teenrid brokaadi järele — viige neile

⁴⁹ Vürst Cao (*Cáo gōng* 曹公) ehk Cao Cao (*Cáo Cāo* 曹操 155–220) — Hani dünastia väejuht, riigimees ja luuletaja, kes sai tuntuks kui Kollaste Turbanite ülestõusu mahasuruja.

sõna, et ma käsin osta kaks tükki rohkem riiet.“ Yuan Fang läks ära ja silmapilk oli värske ingveriga tagasi ning teatas: „Nägin brokaadipoes teie mehi ja andsin käsu neile edasi.“ Enam kui aasta möödudes naasid vürsti saadikud ja töid kaks tükki riiet rohkem. Vastuseks peremehe küsimusele ütlesid nad, et mõnda aega tagasi sellisel ja sellisel kuul, sellisel ja sellisel päeval kohtasid poes inimest, kes andis edasi vürsti käsu, mille nad täitsidki.

Hiljem tegi vürst sajaliikmelise nõunike kaaskonnaga linna lähistel ringkäigu. Fang, kes tõi kaasa ainult ühe kannu veini ja ühe tüki vinnutatud liha, käis õukondlased läbi ja kallas ise jooki, kuni kõik sõid ja jõid ennast täis. Vürst imestas ja käskis kõrtsmike käest uurida. Tuli välja, et päev enne haihtus igalt poolt kogu vein ja vinnutatud liha. Cao läks maruvihaseks ja otsustas sala mahti Fangi surma saata. Kui Fang [järgmine kord] vürsti ette ilmus, tahteti teda kinni võtta, kuid ta läks seinast läbi ja kadus silmist. Keegi tema vahistamiseks värvatud meestest nägi teda turul ja tahtis ta kinni pidada, kuid siis võtsid kõik turul olnud inimesed Fangi kuju ning enam ei saanud aru, kes neist on tema. Pärastpoole avastati ta Yangchengi mäe tipust ja hakati taas jälitama, ent Fang peitis end lambakarja sisse. Vürst mõistis, et [nii lihtsalt] teda kätte ei saa ja andis korralduse lugeda lammastele ette käsk: „Vürst Cao ei kavatse teid tappa, vaid kõigest paneb teie oskused proovile. Nüüd soovib ta teiega kohtuda, et saaksite ennast tõestada.“ Kohe kõverdas üks vana oinas põlvi, tõusis siis inimese moodi püsti ning sõnas: „Jalamaid!“

„Tema see ongi!“ hüüdsid inimesed ja söötsid võidu looma püüdma. Kuid siis võtsid kõik mitmesajapealise karja lambad tolle oina kuju, kõverdasid põlvi, tõusid inimese moodi püsti ja ütlesid: „Jalamaid!“ Jälle ei saadud aru, keda neist kinni püüdma peab. Laozi on öelnud: „Minu suurimad hädad tulenevad sellest, et mul on keha. Kas mul oleks siis hädasid, kui mul keha ei oleks?“ Ja kas me paneks palju mööda, kui ütleks, [et Fang], nagu ka Laozi ja ta mõttekaaslased, võis olla kehatu?

1:22

Sun Ce⁵⁰ valmistus ületama Yangzi jõge, et vallutada Xu[changji].⁵¹ Temaga koos asus retkele Yu Ji. Sel ajal oli suur põud ja kõikjal valitses kõrvetav kuumus. Ce sundis oma sõjamehi paate kiiremini vette laskma. Ta tuli ise varahommikul välja,

⁵⁰ Sun Ce (*Sūn Cè* 孫策, 175–200) — Ida-Hani dünastia sõjakindral, kes võitles kodu-sõjas valitseva Liu (*Líu* 劉) klanni vastu.

⁵¹ Xuchangi (*Xūchāng* 許昌) prefektuur, kus Hani dünastia langusele eelnenud kodu-sõjas asus väejuht Cao Cao sõjalaager.

et neid tagant utsitada, ja nägi, et paljud väejuhid kogunesid hoopis Ji ümber. Ce sattus raevu ning karjus: „Kas ma pole mitte tähtsam kui Ji? Ometi lähete enne tema ette lömitama?“ Ta käskis Ji kinni võtta ja enda juurde tuua. „Taevas ei saada enam ammu vihma,“ hüüdis ta, „me teekond on raske ja me ei jõua õigel ajal jõge ületada! Selletõttu tõusin ma vara, aga sina istud rahulikult paadis, ei tunne mingit muret, vaid laostad oma sulitempudega minu väge. Nüüd teen sellele lõpu!“ Mehed said korralduse Ji kinni siduda ja ta heideti maha [kohta, kus päikesekuumus] oli kõige halastamatum. Jil kästi vihma paluda, öeldes, et kui ta suudab taeva heldima panna ja keskpäevaks vihma tuua, lastakse ta vabaks — kui aga vihma ei tule, saadetakse ta surma. Üsna pea kerkisid aurupilved, uduline kattis taeva ja täpselt keskpäeval hakkas kallama nagu oavarrest, nii et mägiojad ajasid üle kallaste. Väeülemad ja tavasõdurid röömustasid. Olles kindlad, et Jile antakse armu, tulid nad kokku, et talle tröösti pakkuda. Kuid Ce hukkas Ji sellest hoolimata. Leinas sõjamehed soovisid näha, kuidas ta surnukeha maha maetakse, kuid öö saabudes ilmusid järsku pilved ning varjasid kõik. Kui järgmisel hommikul tuldi teda otsima, oli laip jäljetult kadunud.

Pärast Ji hukkamist istus Ce kogu aeg üksinda ja talle näis, et Ji asub kusagil samas, kord siin, kord seal. Varjates hinges viha, kaotas ta rahu. Ce lahingus saadud haavad olid peaaegu paranenud. Ta võttis peegli ja asus ennast uurima ning silmas peeglis Jid, ringi pöörates ei näinud aga enam kedagi. Sama asi kordus mitu korda. Ce virutas peegli pihta ja hakkas suure häälega karjuma, ta haavad rebenesid lahti ning hetke pärast oli ta surnud.

Ji oli Langyest pärit taolane.

1:23

Ei ole teada, kust tuli Jie Yan, kes elas Jian'ani ajastul⁵² Fangi mäel. Oma õpetaja, Baiyangi vürsti Du käest õppis ta salapärase ühtsuse ja toimimata toimimise⁵³ kulgu. Ta võis teise kaju võtta või ennast nähtamatuks muuta. Olles kord teel Idamere⁵⁴ poole, sattus ta Molingist läbi sõitma ning juhtus vestlema Wu riigi valitsejaga. Wu riigi valitseja jättis Yani enda juurde ning nimetas ta oma „palee ja templi alustalaks“. Ühe päeva jooksul võis valitseja saata inimesed mitu korda Yani juurde, et pärida tema elu-olu kohta. Too aga võttis kord nooruki, kord

⁵² Jian'ani (*Jiàn'ān* 建安) deviisiga määratakse perioodi Hani dünastia lõpus, mis mahub vahemikku 196–219 a.

⁵³ Salapärase ühtsuse (*xuányī* 玄一) ja toimimata toimimine (*wú wéi* 無為) on omadused, mis iseloomustavad kulgu (*dào* 道).

⁵⁴ Idamere all mõeldakse Ida-Hiina merd.

rauga kuju, ei puutunud toitu ega võtnud vastu kingitusi. Wu riigi valitseja tahtis õppida tema kunsti, mistõttu ta palus Yanil jääda palee tagumistesse ruumidesse,⁵⁵ kuid too ei alustanud õpetamisega ka kuude möödudes. Lõpuks sai Wu riigi valitseja maruvihaseks ja käskis sõduritel Yan kinni siduda ning teda vibupüssidest lasta. Noodled lasti lendu, ent [sinna kohta, kus vang oli olnud,] jäi vaid köidikutest sasipundar, Yan aga oli kadunud teadmata kuhu.

1:24

Wu riigi aegu oli keegi Xu Guang. Kord otsustas ta turuplatsil näidata oma maagilisi oskusi. Palus kaupmehelt kõrvitsat, kuid too ei andnud. Siis küsis ta kõrvitsaseemet, kobestas sauaga maad ja külvas seemne mulda. Taim läks kohe kasvama, ajas varred laiali, puhkes õide ja olidki juba viljad küljes. Xu Guang võttis ühe kõrvitsa, sõi ja pakkus uudistajatelegi maitsta. Kui kaupmees pöördus oma leti juurde tagasi, avastas ta, et kogu müügiks välja pandud kraam oli kadunud.

Ka võis Xu ennustada, kui tulemas oli karm uputus või põud.

Möödudes kord suure väejuhi Sun Cheni väravaist, tõstis Guang riiete hõlmad üles ja kiirendas sammu, ise vasakule ja paremale sülitades. Keegi küsis, milles oli asi ja ta vastas, et ei suuda taluda värsket vere lehma. Kui tema sõnad Cheni kõrvu jõudsid, sattus väejuht raevu ja tappis Xu Guangi ära. Kui tal pea maha raiuti, verd ei tulnud.

Chen kukutas lapskeisri ja pani troonile Jingdi.⁵⁶ Ta istus kaarikusse, et minna valitsejate matmispaika [ohvleid tooma], kuid suur tuul ajas kaariku ümber. Siis silmas ta Guangi — too istus männi otsas, plaksutas käsi ja naeris talle näpuga osutades. Chen küsis lähikondlaste käest, ent keegi neist ei näinud midagi. Varsti lasi Jingdi Cheni hukata.

1:25

Ge Xuan,⁵⁷ teise nimega Xiao Xian, sai Zuo Yuanfangilt kanoonilise traktaadi „Üheksa surematuse eliksiiri“.⁵⁸ Kord korraldas ta õhtusöögi ja pajatas külalistele oma ümberkehastumise tegudest. „Kui saame siin asjadega ühele poole, siis äkki

⁵⁵ Ehk privaatruumidesse, kus tohtisid olla vaid valitseja pereliikmed ja lähikondlased.

⁵⁶ Jingdi (*Jingdi* 景帝) — Hani dünastia kuues keiser, kes valitses aastatel 157–141 e.m.a.

⁵⁷ Ge Xuan 葛玄 (164–244) oli Kolmevalitsuse ajal taoistlik õpetaja ning tuntud alkeemiku ja alkeemia käsiraamatu *Lihtsust embav õpetlane* (*Báopúzǐ* 抱朴子) autori Ge Hongi (*Gě Hóng* 葛洪) vanaisa.

⁵⁸ Selle teksti autorlus omistatakse poolmütoloogilisele alkeemikule Bao Puzile.

teeb auväärt õpetaja meie rõõmuks mõne vahva tembu,” palusid külalised. „Kas isandad soovivad kohe näha?” küsis Xuan ning sülitas samal hetkel sööki suust välja. Söök muutus sadadeks ja sadadeks suurteks mesilasteks, kes kihasid külaliste ümber kedagi nõelamata, kuni veidi aja pärast avas Xuan suu ning terve parv lendas sinna sisse. See oli jälle sama toit ning Xuan mälus selle läbi. Tasus tal kõigest osutada näpuga konnadele ja igasugu putukatele [või lindudele], nagu pääsukesed ja varblased, kui nad hakkasid inimeste moodi ühes rütmis tantsisklema. Talvel võis ta külalisi värskete kõrvitsate ja datlitega kostitada, suvel lund ja jääd tekitada. Kord palus ta inimestel mitukümmend münti kaevu visata, siis asetasku kaevu äärel nõu ning pani hõikega mündid üksteise järel kaevust välja lendama. Teine kord pakkus külalistele veini, kuid mitte inimesed ei lasknud peekril ringi käia, vaid peeker ise hõljus iga inimese ette ning enne kui põhi peal, ei liikunud paigast. Veel üks kord istus Xuan Wu riigi valitseja palees, kui sinna saabusid inimesed, kes palusid vihma. „Rahvas palub vihma,” sõnas valitseja, „kas saad nende soovi täita?” „Vihma tuua on lihtne,” vastas Xuan. Ta kirjutas paberile loitsu ja pani selle maajumala altarile. Kohe mattusid taevas ja maa pimedusse ning tuli paduvihm, mis tekitas uputuse. Valitseja küsis: „Kas siit veest saab ka kala?” Xuan kirjutas veel ühe loitsu ja viskas selle vette. Korraga ilmus sinna mitusada pirakat kala ja inimesed said neid püüda.

1:26

Puyangist pärit Wu Meng teenis Wu riigis Xi’ani linna ülemana. Ta juhendus poja-likkuse⁵⁹ põhimõttest loomu poolest. Hiljem kolis Wu Meng Fenningi, kus kohtas täiuslikku inimest⁶⁰ Ding Yid ning sai temalt imelisi teadmisi. Ding Yi pühendas teda ka salajastesse seadustesse ning vaimude loitsimisse ja ta jõudis taolaste kunstis kaugele. Kord suure tormi ajal kirjutas ta paberile loitsu ja viskas selle maja katusele. Tuli must ronk ja viis selle noka vahel minema. Tuul vaibus kohe. Keegi küsis, milles oli asi, ja ta vastas: „Üks paat jäi Lõunajärvel tormi kätte — keegi taolane palus nende pääsemise eest.” Uuriti järele — täpselt nii oligi.

Kolm päeva pärast Xi’ani ülema Gan Qingi surma teatas Wu Meng järsku: „Tema aeg ei ole veel saabunud, tarvis taeva poole pöörduda.” Ta viskas surnu-

⁵⁹ Pojalikkus (*xiao* 孝) on Konfutsiuse õpetuse põhikontseptsioone ja konfutsianistliku moraali alustalasid, mis seisneb vanemate austamises ja lugupidavas suhtumises esivanematesse.

⁶⁰ Täiuslikuks inimeseks (*zhi ren* 至人) nimetatakse taoistlikes tekstides inimest, kes on jõudnud enesetäiustamisel kõrgeima eesmärgini.

keha kõrvale pikali, lebas niiviisi mitu päeva, siis aga tõusis püsti ja ülem tõusis koos temaga.

Kunagi hiljem rändas ta õpilaste kaaskonnaga tagasi Yuzhangi. Yangzi voolas mühinal, nii et keegi ei saanud jõge ületada. Meng joonistas valgetest sulgedest lehvikuga Yangzi kohale õhku joone, mis jõevooluga risti käis — kohe tekkis sinna maismaa ning rändajad said rahulikult üle minna. Kui jõuti teisele kaldale, tuli vesi tagasi. Kõik, kes seda nägid, olid hämmingus.

Veel päästis ta Xunyangi sõjanõunik Zhou kodu. Juhtus nii, et puhkes äge torm. Meng kirjutas seegi kord paberile loitsu ning viskas selle maja katusele. Tuul kohe vaibuski.

1:27

Jiyinist pärit Yuan Ke olevat nii ilus, et paljud selle kandi mehed tahtsid ta oma tütardega paari panna. Ke ei naitunud kunagi. Ükskord istutas ta viievärvilist lõhnavat rohtu ning manustas aastakümneid selle vilju, kuni ühel hetkel tulid viievärvilised imeliblikad ning istusid lõhnava rohu peale. Ke korjas liblikad kokku, pani riidetüki alla ja neist said siidiussid. Öösel, usside koorumise aja saabudes ilmus Ke juurde jumalanna, kes aitas tal siidiusse kasvatada. Ussid toitustid sellest samast lõhnavast rohust. Kokku saadi neist sada kaksikümend savipotisuurust siidikookonit. Et üht sellist kookonit lõpuni lahti harutada, läks kuuskümend seitse päeva. Ja kui kõik sai lahti harutatud, lahkus jumalanna surematute juurde — Ke läks temaga kaasa. Kuhu nad suundusid, et tea aga keegi.

1:28

Hani dünastia ajal oli üks Qianchengist pärit mees — Dong Yong. Väga noorelt kaotas ta ema ning elas koos isaga, kes tegi rasket tööd põldu harides. Poiss oli väikeses kärus kaasas. Siis läks isa manalateele ja kuna Yongil ei olnud raha, et teda maha matta, müüs ta ennast orjaks, et oleks, mille eest matuseriitus korraldada. Kui kuuldused tema vooreslikkusest peremeheni jõudsid, otsustas too anda Yongile kümme tuhat raha ja ta vabaks lasta.

Kolmeaastase leinaperioodi lõppedes tahtis Yong peremehe juurde naasta, et helge annetus orjatööga tasa teha. Tagasiteel kohtas ta üht naist, kes ütles: „Soovin, et minust saaks su kaasa.“ Edasi rändasid nad koos.

„Las see raha jääda,“ ütles peremees Yongile. Too vastas: „Isanda armust sain isa maha matta ja leina lõpuni pidada. Mina, Yong, kõigest tühine inimene, olen nõus töötama nii et võhm väljas, et tasuda teile teie headuse eest.“

Peremees küsis siis: „Mida su naine teha oskab?“ „Oskab kangast kududa,“ vastas Yong. „Olgu nii,“ ütles peremees, „las teeb mulle sada rulli õrna siidriiet.“ Asuski Yongi naine peremehe kodus siidkangast kuduma. Kümne päevaga sai töö valmis. Peremehe väravaist väljudes ütles ta Yongile: „Olen Taevane Kangakuduja.“⁶¹ Teie pojalikkus avaldas muljet taevasele valitsejale ja ta käskis mul teid aidata võlg ära maksta.“ Ütles nõnda ja tõusis õhku ning kadus teadmata suunas.

1:29

Kunagi ammu sai emand Gouyi⁶² süüdistuse kuriteos ja ta mõisteti surma. Juba matusteks välja pandud kirstus ei eritanud tema keha koolnuhaisu, vaid hoopis meeldivat aroomi, mida oli tunda kümnete liide⁶³ ulatuses. Selletõttu maeti ta Pilve künkale⁶⁴ ja isegi kõige ülem⁶⁵ nuttis teda taga. Kahtlustades, et tegu ei olnud päris tavalise inimesega, avas ta hauakambri ning vaatas matmispaiga üle, ent kirst oli tühi ja surnukeha asemel oli seal vaid üks kingapaar.

[Teine versioon sellest loost on järgmine.] Kui keiser Zhao⁶⁶ troonile tõusis, soovis ta emand Gouyid ümber matta, kuid kirst oli tühi ja surnukeha asemel olid seal vaid siidist kingad.

1:30

Hani dünastia ajal elas keegi naine Du Lanxiang, kes enda sõnul pärines Nankangi klannist. Jianye ajajärgu⁶⁷ neljanda aasta kevadel külastas ta mitu korda Zhang Chuani [nimelist meest], kes sai parasjagu seitseteist aastat vanaks. Ta nägi oma värava taga naise vankrit ja teenijatüdruk viis talle järgmise sõnumi: „Mu emand sündis siia ilma selleks, et teiega paari minna. Kuidas saaksite tema soovi mitte austada?“ Varem oli Zhang Chuani nimi Shuo. Lanxiang ilmus mehe palge ette — ka temal näis vanust olevat kuus-seitseteist aastat — ja nad vestlesid asjadest, mis igavesed ja kättesaamatud.

⁶¹ Taevane Kangakuduja (*Zhīnǚ* 織女) — taoistlik naisjumalus, keda Hiina mütooloogias peetakse Veega tähe kehastuseks.

⁶² Emand Gouyiks (*Gōuyì* 鉤弋) nimetati Hani dünastia keiser Wu liignaist Zhaod (*Zhào* 趙), kes hukati valesüüdistuse pärast 88. a e.m.a.

⁶³ Hiina miil, mis võrdub ligikaudu poole kilomeetriga.

⁶⁴ Pilve kungas (*Yún líng* 雲陵) on matmispaik, mis asub tänapäeval Chunhua piirkonnas Shaanxi provintsis.

⁶⁵ Kõige ülema all mõeldakse siin keisrit ennast.

⁶⁶ Keiser Zhao (*Zhāodì* 昭帝) tõusis troonile pärast keiser Wu surma ja valitses riiki aastatel 87–74 e.m.a.

⁶⁷ Jianye (*Jiànyè* 建業) deviisi all möödunud ajajärk Ida-Jini dünastia valitsemisajal (317–420).

Naisel oli kaks teenijannat. Vanema nimi oli Xuanzhi — Päevaliilia Vars, noorema nimi oli Songzhi — Männioks. Kullatud kaarikus, mida vedas sinine pühvel, olid valmis pandud kõiksugu söögid ja joogid. Naised lugesid ette luuletuse:

Meie emand elab püha mäe tipul,
jalutas kunagi pilvetaguste kauguste piiril,
teenijannade parv tema järel, vehikud käes,
ei lahkunud iial ta taevaelanike paleest.
Ent hõljuvas vankris saatis meid siia,
et edasi anda alandlik sõnum:
„Järgne talle ja õnne sulle ta toob,
kui põlgad ta ära, ei leia muud kui viletsust ja häda.“

Sama aasta kaheksanda noorkuu ajal naasid nad ja töid kuuldavale uue luuletuse:

Rändasime siia piki Pilvejõge⁶⁸
ühe hingetõmbega üle Jiuyi mäestiku.⁶⁹
Palume, ära viivita oma teel
ja Nõrgad veed⁷⁰ ei takista sind.

Lanxiang võttis välja kolm kanamunasuurst jamsivilja ja sõnas: „Sööge need ära ja te ei pea enam kartma tormi ja laineid ega varjuma külma ja kuuma eest.“ Shuo sõi kaks vilja, aga ühe tahtis alles jätta, kuid naine käis peale, et ta sööks kõik ära. Ta ütles: „Kuigi olin algusest peale määratud teile naiseks ega soovi teie juurest lahkuda, ei ole siiski vastavuses me ümbersündide arv. Olge kannatlik ning kui Taisui⁷¹ jõuab idas *mao*⁷² faasi, tulen teie juurde tagasi.“

⁶⁸ Pilvejõgi (*Yúnhàn* 雲漢) tähendab Linnuteed.

⁶⁹ Jiuyi (*Jiūyí* 九疑) mäestik asub Hunani provintsis, Ningyuani piirkonnas. Hiina mütoloogias peetakse Jiuni mäge surematute elukohaks.

⁷⁰ Nõrgad veed (*Ruòshuǐ* 弱水) on müütiline jõgi, mida ületades satuti muidu inimeste eest varjatud surematute elukohta.

⁷¹ Taisui (*Tàisui* 太歲) on Jupiter.

⁷² *Mao* (*mǎo* 卯) on Hiina kalendris neljas tsükliline märk kaheteistkümnest.

Kui Lanxiang [määratud ajal] end Shuole ilmutas, küsis too loitsimise kohta. Lanxiang vastas: „Loits, mis peletab kurjasid vaime, võib samas ka haigusi ravida, kuid palvetega liiale minnes muutub see kasutuks.“ Lanxiang ise nimetas oma ravimit „deemonite peletajaks“.

1:31

Xian Chao, teise nimega Yi Qi, teenis Wei dünastia valitsemisajal Jibei piirkonnas väiksemat sorti asjaajaja ametis. Ükskord kaheteistkümnendal kuul nägi ta keset üksildast ööd unes, et jumalanna tuli, et tema juurde jääda. Jumalanna esitles ennast niiviisi: „Taevas olin ma Nefriitneidis, kuid sündisin Ida piirkonda ümber inimesena ja kuulun Chenggongi klanni ning nimeks mul Zhiqiong. Kaotasin varakult oma vanemad ja Taevane valitseja, tundes mulle orvu kibeda elu pärast kaasa, saatis mind teie juurde, et te naituksite minuga ja ma saaksin teenida teid kui oma meest.“ Unenäos tundis Chao ülimalt õndsust ning imetlust naise ebamaise ilu üle, millist ei ole inimeste seas veel nähtud. Ärgates suutis Chao mõelda vaid temast, saamata aru, on ta päris või pole teda kunagi olnudki. Niiviisi möödus kolm-neli ööd, kuni ükskord tuli naine tema juurde ilmsi. Saabus kinnises vankris, saatjaks kaheksa peenima mustriga siidrõivais teenijannat. Oma näolt ja kehakujult sarnanesid nad õhus hõljuvate surematutega.

Naine ütles enda vanuseks olevat seitsekümmend aastat, kuid välja nägi kõigest viis- või kuusteist. Vankris leidis veininõu ja viis kahvatusinise glasuuriga kaetud tassikest. Söögiks oli igasuguseid eriskummalisi roogi. Naine kandis lauale nõud ja valas välja magusa veini ning sõi ja jõi koos Chaoga. „Mina, taevane Nefriitneidis, sain käsu hakata teie naiseks ja sestap tulin siia, et teid teenida,“ ütles ta Chaole, „jättes mainimata teie voorusi, tol ööl te liigutasite mind, nii et meist lihtsalt peavad saama mees ja naine. Ma ei saa tuua teile kasu, kuid ei saa tuua ka kahju. Igal juhul võite oma tulemiste-minemiste jaoks alati kasutada minu õhkkerget vankrit ja priskeid hobuseid, söögiks-joo-giks kaugete maade hõrgutisi ja ihukatteks siidist kangaid nii palju, kui hing ihkab. Paraku olen surematu ning ei saa sünnitada teile poega, ent ka armukadedus ei ole mu loomuses ja ma ei hakka takistama teid, kui otsustate abielluda kombekohaselt ja elada teisega kui mees ja naine.“ Nefriitneidis esitas talle luuletuse, mis kõlas niiviisi:

Mööda ilma triivides olen kohanud külluses rõõmu,
 Minu hõim kasvatab pilvepealsetel kaljudel seeni *zhi*,
 Kes kartmatu, ei oota iial tasu,

Ta ülimald vourused jäävad [kaunistama] tema ajastut.
 Ei jumalik armastus saa olla lihtsalt tühi jutt,
 Saatus ise meid kokku viis.
 Kui võtad mind vastu — saavad viis põlve tunda au ja kuulsust,
 Kui põlgad mu ära — saabuvad vaid viletsus ja hädad.

Tema luuletust ei ole võimalik siin tervikuna kirja panna, kuid nendes ridades sisaldub kahesajast kirjamärgist koosneva pala tuum. Samuti lisas ta seitsme kirjarulli jagu „Muutuste“⁷³ tõlgendusi, kus nii kuusmärgid *gua*⁷⁴ kui kujundid *xiang*⁷⁵ olid vastavuses „Seletustega“,⁷⁶ mistõttu oli kogu ta kirjatükk tähendusest tulvil. Ka võis sellega ennustada head ja halba õnne sarnaselt Yangzi „Suure saladusega“ või Xue kirjutatud „Keskmise kaanoniga“. Chao suutis mõista kõikide nende raamatute sisu ning kasutada neid ennustamisel.

Seitsme-kaheksa aasta möödudes leidsid isa ja ema Chaole teise naise. Pärast seda ei veetnud Chao ja Zhiqiong igat päeva koos ega maganud koos igal öösel. Ja kui õhtu saabudes Zhiqiong ka tuli, oli ta koidikul järsku läinud, otseku linnutiivul. Ainuüksi Chao sai teda näha, teised inimesed ei saanud. Kuigi teised kuulsid nende eraldatud kambri kostnud hääli ja avastasid temast tihti jälgi, teda ennast ei näinud keegi. Varsti hakkasid inimesed imestust avaldama ning Chaoga juhtunu tuli ilmsiks. Siis palus Nefriitneidis, et Chao laseks tal minna: „Ma olen vaim,“ ütles ta, „ja kuigi heitsin teiega ühte, ei soovinud ma, et inimesed sellest teada saavad. Teie loomus ei lase saladust hoida. Nüüd kui meiega juhtunu kõigile avalikuks sai, ei või ma enam teiega koos olla. Meie seos kestis palju aastaid — te headus ja ustavus ei ole mulle tühiasi ja täna teie juurest lahkudes tunnen sügavat kurbust, kuidas muidu! Ent ometi ei saa teisiti, kui et kumbki meist peab endast jagu saama.“

Seejärel hõikas ta teenijad ja kutsari, kes töid välja veini ja söögid. Ta võttis bambuskorvist kaks värvilisest siidist kootud ürpi ning andis need Chaole. Ka pühendas naine talle veel ühe luuletuse. Põimides hüvastijätku käsi, valasid nad lahkumineku pärast pisaraid, kuni naine istus väarikalt vankrisse ja kihutas minema.

⁷³ „Muutuste“ all mõeldakse „Muutuste kaanonit“ (*Yijing* 已經).

⁷⁴ Kuusmärgid (*gua* 卦) ehk heksagrammid, millest „Muutuste kaanon“ koosneb.

⁷⁵ Kujundid (*xiang* 象) — heksagrammide juurde käivad detailsemad seletused.

⁷⁶ „Seletused“ (*Tuàncí* 彖辭) on tekst, mis koosneb „Muutuste kaanoni“ heksagrammide selgitavatest kommentaaridest.

Palju päevi tundis Chao sügavat kurbust, äärepealt oleks kurnatusest hinge heitnud. Naise lahkumisest oli möödunud juba viis aastat, kui Chao pidi ülesandel oma käskkonnast Luo[yangi] poole sõitma. Olles jõudnud Jibeisse Kalamäe jalamile, kust ta pidi edasi läände suunduma, silmas Chao kaugel lookleva tee otsas hobuvankrit ja talle näis, et seal on Qiong. Tormas hobuse seljas sinna — tõesti oli tema! Tõmbas [vankri] eesriide kõrvale ja nad vaatasid teineteist, tundes ühtviisi rõõmu ja kurbust. Kaeveldes [teineteisele] ja lohutades ning rahustades [teineteist] jätkasid nad koos oma teed Luo[yangi] poole ja kui nad sinna koos elama asusid, oli kõik taas hästi nagu vanasti ja nii kuni Taikangi ajastu⁷⁷ keskpaigani. Ainult et nüüd ei tulnud Zhiqiong Chao juurde iga päev, vaid ilmus kolmanda kuu kolmandal päeval, viienda kuu viiendal päeval, seitsmenda kuu seitsmendal päeval, üheksanda kuu üheksandal päeval ning uue aasta alguse viieteistkümnendal päeval. Iga kord tuli ta ainult ööseks ja [hommikuks] oli läinud.

Zhang Maoxian kirjutas temast oma luuletuse „Ood jumalannale“.

⁷⁷ Taikangi (*Tàikāng* 太康) ajastu nime kannab periood Jini dünastia ajal, kui troonil oli keiser Wu (*Wǔdì* 武帝, 266–290).

Kirjandus

G a n Bao 2018. = 干宝. 搜神记. 译注: 黄雪晴. 北京市: 崇文书局出版社

G a n Bao 2006. = 干寶. 搜神記序. Chinese text project: <https://ctext.org/wiki.pl?if=gb&chapter=631805&remap=gb> (15.10.2018)

G a n Bao 1996. *In Search of the Supernatural: The Written Record*. Translated by Kenneth J. DeWoskin, J. I. Crump, Jr. Stanford, California: Stanford University Press

К о б з е в, А. Е. 2007. *Soushen ji*. — *Духовная культура Китая. Том 2. Мифология. Религия*. Энциклопедия в шести томах. Главный редактор М. Л. Титаренко. Редакторы тома М. Л. Титаренко, Б. Л. Рифтин, А. И. Кобзев, А. Е. Лукьянов, Д. Г. Главлева, С. М. Анিকেева. Москва: «Восточная литература» (Российская академия наук. Институт Дальнего Востока)

S o m m e r, Deborah 2003. Ritual and sacrifice in early Confucianism: Contacts with the spirit world. — Tu Weiming. *Confucian Spirituality*. Vol. 1. Ed. Evelyn Tucker. (World Spirituality: An Encyclopedic History of the Religious Quest, Vol. 11.) New York: Crossroad Publishing Company